

2017-10-22

registrator.trf@sll.se

Yttrande över förslag till Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen, RUFS 2050. Dnr: TRN 2017-0052. Utställning.

Svenska byggnadsvårdsföreningen, SBF, har tagit del av förslaget till regional utvecklingsplan, RUFS 2050, utställt till 2017-11-03, och anför följande utifrån föreningens verksamhetsområde:

Sammanfattning

- SBF anser att den föreslagna flerkärniga strukturen, såväl i länet som i ett storregionalt perspektiv för östra Mellansverige, är väl genomtänkt och bör ge goda möjligheter att utveckla livskraftiga orter och kärnor. Utvecklingsplanen är dock mycket allmänt hållen vilket minskar dess styrande verkan.
- SBF anser att vikten av att ta tillvara det byggda och gröna kulturarvet i fortsatt stadsutveckling bör framgå mycket tydligare i RUFS samt att det övergripande målet "En tillgänglig region med god livsmiljö" bör kompletteras med en text med innebörden att kulturmiljövärdena ska bevaras och stärkas i fortsatt stadsutveckling.
- SBF anser att täthetsbegreppet behöver nyanseras. RUFS bör kompletteras med tydliga riktlinjer som underlag för avvägningen mellan exploateringsintressen respektive behovet av rymd, frihet från störningar och grönytor. Utan sådana riktlinjer finns det risk för att behovet av friytor ständigt undervärderas i projekten.
- SBF noterar att för länets huvudkommun saknas det regionala perspektivet. I det nu aktuella förslaget till översiktsplan för Stockholm berörs inte RUFS' inriktning att utveckla och förstärka en flerkärnig region. Stockholm planerar ett betydligt högre antal nybyggda bostäder/år jämfört med vad som anges för kommunen enligt alternativ hög i RUFS. Detta minskar möjligheterna för en starkare utveckling av övriga regionkärnor.
- SBF anser att det saknas förslag till effektiva strategier för hur RUFS ska kunna få större genomslag i kommunernas planering jämfört med hittills. Den avgörande frågan är därför att utveckla en strategi för hur RUFS med dess väl genomtänkta långsiktiga framtidsbild ska kunna realiseras.

Allmänna synpunkter

De redovisade huvuddragen i den rumsliga strukturen för regionen som bygger på flerkärnighet, med en hierarki av kärnor och förtätning i kollektivtrafiknära lägen, är väl genomtänkta. Det storregionala perspektivet med ett effektivt kollektivtrafiknät för östra Mellansverige är viktigt och avgörande för en utvecklad flerkärnig struktur med tillväxt av goda stadsmiljöer i regionala städer och övriga större orter i regionala stråk. RUFS är väl strukturerad, innehåller bra principer och riktlinjer men är mycket allmänt hållen, vilket minskar dess möjlighet att få genomslag i kommunernas fysiska planering.

Kulturhistoriskt värdefulla byggnader och miljöer

Hoten mot det byggda och gröna kulturarvet är idag omfattande till följd av den snabba tillväxten som styrs av volymmål snarare än av den omsorg som krävs för att tillvarata och förstärka befintliga kulturmiljövärden. Kulturmiljövärdena är en avgörande resurs för att

bevara och utveckla en god livsmiljö där stadens historia kan avläsas och därmed stärka städernas och orters identitet i stadsutvecklingen. Äldre kulturmiljöer och det äldre byggnadsbeståndet erbjuder stora skönhetsvärden och bidrar till variation i stadsmiljön. Trots en tydlig lagstiftning till skydd för riksintressen, värdefulla kulturmiljöer och kulturhistoriskt värdefull bebyggelse har dock lagstiftningen inte tillräcklig tyngd i praktiken. Mot bakgrund av dagens överexploatering och många rivningar av äldre bebyggelse i främst regionens centrala delar behöver kulturmiljövärdena som utgångspunkt för stadsutvecklingen lyftas fram inför fortsatt stadsutveckling.

RUFS innehåller i och för sig bra allmänna ställningstaganden för hur kulturmiljövärdena ska tillgodoses i fortsatt stadsutveckling. Det slås bland annat fast att arbetet med kulturarv och kulturmiljöer bör genomsyra och berika all fysisk planering. Vikten av att bevara och stärka kulturarvet nämns dock överhuvudtaget inte i de övergripande målen i RUFS.

SBF anser därför att inriktningen för hur kulturmiljövärdena vad gäller det byggda och gröna kulturarvet ska tillgodoses vid fortsatt tillväxt bör framgå mycket mera tydligt och med mera preciserade riktlinjer i utvecklingsplanen. Målformuleringen för ett av de fyra övergripande målen "En tillgänglig region med god livsmiljö" bör kompletteras med en text med innebörden att kulturmiljövärdena ska tillvaratas och stärkas i stadsutvecklingen.

Täthetsbegreppet

Tätt och nära som inriktning återkommer på många håll i texten i RUFS. SBF delar naturligtvis synen att bebyggelsen bör ha tillräckligt hög täthet för att tillgodose kravet på underlag för kollektivtrafik och övrig service. Men den exploatering vi nu ser i nya områden i de heta centrala lägena är så hög att tillväxten sker till priset av låg kvalitet i stadsmiljön i andra avseenden.

För att uppnå hög kvalitet i stadsmiljön är det av stor betydelse att krav på dagsljus och sol tillgodoses såväl i bostäderna som i utemiljön och att exponering för buller och luftföroreningar begränsas för att undvika negativ hälsopåverkan. Vidare är det av stor vikt att tillräckligt stora park-, lek- och grönytor kommer till stånd, både av folkhälsoskäl - inte minst för barnen - och med hänsyn till klimataspekter som att ta hand om dagvatten, rena luften, utjämna temperaturskillnader m.m. Det behövs därför riktlinjer för hur avvägningen ska ske mellan exploateringsintressen och behovet av rymd och friytor.

SBF framhåller, liksom vid samrådet, att exempelvis Boverkets utmärkta rekommendationer för parker och grönområden i någon form bör anges som planeringsriktlinjer/underlag. Utan sådana riktlinjer finns det stor risk för att behovet av grönytor ständigt försummas i projekten.

Tillväxtens fördelning i regionen

Alla spärrar tycks ha släppts i jakten på högsta möjliga antal bostäder i Stockholms centrala delar. Allt har hittills gått att sälja, oavsett kvalitet, till följd av den stora efterfrågan; vi ser dock nu att marknaden börjar bli mättad på dyra nyproducerade bostäder. Dessa dyra bostäder löser inte bostadsbristen eftersom de som verkligen behöver bostäder inte har råd att betala hyrorna i nyproduktionen. Det intensiva fokus på innerstaden som råder har också ökat segregationen i regionen.

SBF har noterat att i förslaget till ny översiktsplan för Stockholms kommun lyser det regionala perspektivet, som anger en utveckling och förstärkning av den flerkärniga strukturen, i stort sett med sin frånvaro. Detta trots att kommunerna enligt plan- och

bygglagen ska ta hänsyn till mellankommunala och regionala förhållanden och redovisa hur den regionala utvecklingsplanen ska tillämpas. Stockholms kommun, med endast 3 % av ytan i länets 25 kommuner, avser enligt förslaget till översiktsplan att fram till 2030 bygga 48 % av länets bostadsbehov enligt RUFSS snabbaste tillväxtalternativ hög, till skillnad från andelen 36 % som anges i RUFSS. Länets huvudkommun planerar alltså att bygga drygt 30 % fler bostäder jämfört med vad RUFSS anger enligt det snabbaste tillväxtalternativet. Detta innebär ett så högt exploateringsstryck på regionens centrala delar att det råder stor risk för att väsentliga stadsmiljövärden går till spillo, en utveckling som vi tyvärr ser många exempel på idag i innerstaden. Om en så stor andel av det bedömda bostadsbehovet för hela länet genomförs i Stockholms kommun minskar också möjligheterna för en starkare utveckling av länets övriga kärnor.

SBF anser därför med hänsyn till det regionala önskemålet att förstärka övriga kärnor i en flerkärnig struktur, samt även med tanke på fortsatt regionförstoring, att Stockholms andel naturligtvis inte bör överstiga inriktningen i RUFSS men kanske t.o.m. vara lägre än den andel som anges i RUFSS. Inte minst i regionens miljonprogramsområden finns det en stor potential för förtätning, kompletteringar som skulle betyda mycket för att öka intensiteten i stadslivet i dessa områden.

En positiv följeffekt av en större spridning till de regionala kärnorna skulle vidare vara att ett minskat tryck på regionens centrala delar skulle öka möjligheterna att i Stockholm ta tillvara kulturhistoriska värden i byggnader och miljöer samt att skapa nya områden med hög kvalitet i stadsmiljön.

Genomförande

Beskrivningen av hur genomförandet är tänkt att ske - hur en samordning av den översiktliga planeringen i länet och tydliga handlingsprogram ska komma till stånd - övertygar inte. SBF befarar därför att RUFSS inte kommer att bli mer styrande för den regionala utvecklingen än hittills.

Om RUFSS ska få genomslag i fortsatt stadsutveckling i länets kommuner krävs det att planen får en stabil och långsiktig politisk förankring, att den blir ett levande dokument för alla aktörer på statlig, regional och lokal nivå och leder till en konstruktiv samverkan mellan berörda parter i den fysiska planeringen. Inte minst viktig är samordningen mellan utbyggnaden av trafikinfrastrukturen och bebyggelseutvecklingen. Det är därför nödvändigt att Stockholms läns landsting påtar sig en betydligt mera tydlig och drivande roll än hittills för att de goda intentionerna i RUFSS ska kunna realiseras. Men det krävs sannolikt också andra och nya grepp för att RUFSS ska kunna bli ett självklart styrinstrument för alla aktörer. Den avgörande frågan är därför att utveckla en strategi för hur RUFSS med dess väl genomtänkta långsiktiga framtidsbild ska kunna realiseras.

För Svenska byggnadsvårdsföreningen

Vicki Wenander
Ordförande

Kristina Berglund
Vice ordförande

Svenska byggnadsvårdsföreningen grundades 1975 och är en oberoende icke vinstdrivande, ideell förening med cirka 6000 medlemmar. Föreningen är en miljöorganisation vars huvudsakliga ändamål är att sprida och förmedla kunskap om byggnadsvård och sunt byggande, att slå vakt om vårt byggda och gröna kulturarv och nyttja detta som en resurs i stadsutvecklingen samt att främja en god stadsmiljö och god kvalitet i övrigt i nutida stadsplanering.